

Ker pa ima vsak šolnik ostati v svojem elementu, v šoli, je s tem dano, da bi ne mogel biti voljen na daljšo dobo. Ker ima učitelj z učenci prestopati od prvega do najvišjega razreda, bi volilo učiteljstvo načelnike svojih ožjih in širših organizacij vsako leto izmed onih svojih tovarišev, ki poučujejo baš v najvišjem razredu. Učiteljice imajo biti v vsem s svojimi tovariši enakopravne, torej bi bile prav tako tudi lahko voljene za načelnice in nadučiteljice.

Kakor sem se prej z veseljem obrnil od neljubih misli k veselejšim, prav tako neprijetno mi je zdaj, ko se moram vrniti iz upopolne bodočnosti v realno sedanjost. Saj še tako poreče marsikateri čitatelj, da ni umestno govoriti o idealih. Takim rečem le eno: hoteti je treba.

Saj ni več mnogo črnogledih obupancev. Vsi čutimo, da se bliža v šolstvu popoln preobrat, ki ga ne bodo zadržali niti diplomatični zastopniki Rima, niti fanatizirani napadalci vseučilišč. Mi pa ga lahko — pospešimo.

Dokler pa bo vlada samovoljno nastavljal nadzornike, je prav vseeno za šolstvo, če so definitivni ali ne, zakaj prav tako, kakor je v provizoričnosti upanje, da bo odšel slab nadzornik, tako je v nji obsežen za nas tudi strah, da lahko vlada odstrani dobrega, a sebi neljubega nadzornika. Zato ne more napredno učiteljstvo na to vprašanje dati nikakega odgovora.

Z. B.

Pedagoške črtice.

Spisal Janko Polák.

IV.

Nedelnjskega popoldne sva sedela z dedom v senci pred uljakom. Oblački dima, ki jih je izvajljal ded pipi, jaz pa cigareti, so pluli kakor lepe misli pod nebo.

Govorila sva o čebelah, se čudila sličicam na panjih in preračunavala bogastvo, ki ga hrani uljak, podoba žive hranilnice. Ko sva se naveličala tega, sva jela ogledovati sadno drevje, pod katerega bogastvom se je šibila sleherni veja. In bogastva sva bila vesela oba. Zakaj, obetalo nama je obilno zlahtnega sadu, hladilne pijače in marsikatero svetlo krono. Še večje bogastvo pa je nama obetalo žitno polje, ki je valovilo kakor morje, kadar dahne nanj poljub rahlega vetra. V daljavi pa je šumel gozd čarobno pripovedko o silnem bogastvu, ki ga hrani vsakemu, kdorkoli ravna z njim razumno.

In govorila sva in računala. Misel je rodila misel, in sestavila sva računico, ki bi je bil vesel vsak ljudskošolski učitelj. V nji ni bilo ne tisočev ne milijonov. V nji so bili samo skromni izneski, s kakršnimi računi naš narod vsak dan. Ogibala sva se vseh preumetnih spletk in se premikala v najpreprostejših oblikah. Vanjo nisva pisala brezmiselnih čistih števil. Vsako število je dobilo svoje ime. Škoda, da sva jo sestavila samo v mislih. Da sva jo sestavila črno na belem, bi bila midva prva, ki sva razoralo ledino z ozirom na uporabno ustno računanje v ljudski šoli. Saj uporabno ustno računi ogromna večina našega naroda vsak dan. Da računi tako slabo, tiči vzrok v njegovi naobrazbi. Ogromna večina našega naroda pa se naobrazuje samo v ljudski šoli. Ali pa je krivo temu njeno učiteljstvo? — Ne! .. Temu so krive ponajveč računice.

načelniki. Zapovednik batalijona in stotniki nadzorujejo v svojem okraju vežbe in morajo poedine postaje večkrat inšpicirati.

Batalijoni deželne brambe dobe puške in bajonete iz cesarske zaloge, hranijo pa se v občini pod odgovornostjo župana. Stroške za njih vzdrževanje in popravilo nosijo naborne občine. Vsak domobranec si mora preskrbeti sam torbo za 30 do 40 patron in vrečo za kruh. Podčastnikom je dovoljeno nositi sabljo in palico, morajo si pa oboje sami nabaviti.

K brambovskim batalijonom pristopivši oficirji stalne vojske obdrže svojo uniformo; civilnega stanu pa nosijo na Goriškem zelenosive hlače, temnozeleno suknje s svetlomodrim ovratnikom in ošivi, rumene gumbe in okrogle klobuke. Moštvo nosi lastno obleko, na klobuku kokardo v deželnih barvah, svetlomodri ovratnik in enake našive.

Ustanove se tudi lahko posebne stotnije strelcev, ki se jih izvežba za predstražno vojsko. Ako je deželna meja v nevarnosti, se skličejo batalijoni, se jih zaprišeže na zastavo in stavi pod poveljstvo zapovedujočega generala.

Edinost.

V nas Kranjcih je z ozirom na računice mnogo boljše nego drugod. Zakaj računice Črnivčeve bi bile zlata vredne, da imajo dostavek z ozirom na uporabno ustno računanje, in sicer v tonu, kakor računa ogromna večina našega naroda. V ravno kar omenjenih računicah je nekaj takega. A to je premalo. Ognimo se števil kot takih in računimo samo z imenovanimi števili. Saj le tako računimo v življenju. Številce onih, ki računijo tudi v življenju tuintam s števili kot takimi, je tako neznatno, da ljudska šola ne sme grešiti tem na ljubo. A tudi ti zasledujejo vsikdar nekaj imenovanega, pa naj ima to že tako ali pa tako ime. Vse računanje je pač končno uporabno ustno računanje z ozirom na kulturno življenje. Škoda, da to sestavljale računic tuintam tako radi pozabijo.

Zvonec, bič in rog so naju vzdramili iz zamišljenosti. Ponosno kakor kralj je gnil vaški pastir živino na pašo.

Najine misli pa so se oklenile živine in vsega, karkoli je z njo v dotiki. Čudom pa sem se čudil dedovi biologiji. Pa on mi ni vedel pripovedovati biološko samo o živalih, temveč tudi o rastlinah. Odkritosrčno povem, da sem tuintam pordel. Ali sem bil zadrege sam kriv? — Ne! .. Zakrivili so jo oni, ki so me vodili po tujini, da sem zrl s strahom na vse krvoločne zveri, mogočne ptice in širokolistne palme in pozabil ob njih najpreprostejše domače živali, ptice in rastline. Ej, težko je iti med narod in učiti onemu, ki bi bil v tujini morda virtouz v vsakem oziru, a je doma siromak in to tako z ozirom na korist, kakor tudi z ozirom na škodo živali, ptic in rastlin domovinskih. Da bi hoteli merodajni krogi pomniti to, bi bilo v nas kmalu drugače.

Če hočejo merodajni krogi, da bomo učili narod uspešno, naj ga nam temeljito pokažejo. Učijo naj nas spoznavati domovino, njen narod in njene potrebe. In hvaležni jim bomo mi in narod ter domovina. Dokler pa nas bodo vodili samo po tujini, bomo tujei med domačini. Da kot taki ne bomo imeli izlepa povoljnih uspehov, ni težko uganiti.

V daljavi se je začelo otlo bobnenje. Zamislila sva se tako, da nisva opazila nevihte, ki se je bližala. Čebelice so se vračale urno domov. Midva pa sva stopila v uljak. Zakaj debele deževne kaplje so jele padati izpod neba. Veter se je završal, blisk se je užgal za bliskom in bobnelo je, kot bi se podiral svet.

Deževalo je, deževalo ..

Midva pa sva opazovala moč prirodnih sil s strahom. Saj one lahko uničijo v trenutku vse. In ravno tem prirodnim silam bi morali posvetiti v ljudskih šolah vso pozornost. Ni dovolj, da zvemo za vzrok prirodnih sil, treba je nam tudi vedeti, kako se jim uspešno branimo in kje se proti njim lahko zavarujemo, da dobimo pomoč, če nam uničijo dom, živž in živino. To bodi prirodoslovje ljudske šole. Le ne preveč žic in mreže! Zakaj ob teh onemore otroški duh tako hitro, kakor onemore v mreži ribica, če jo potegnemo iz vode. Vse iz življenja za življenje! In nikdar ne obilice, temveč vsekdar obilo.

Nevihta je ponehala. Vstala sva in se napotila v hišo.

„Resk! ..“

Zadel sem ob žebliček.

Ded se je zasmeljal na ves glas in mi del, da bi se to njegovim platnenim hlačam ne pripetilo tako izlepa.

Ob kupici rujnega vinca so naju zapletle moje raztrgane hlače v razgovor, iz katerega sem posnel prav lahko, česa si želi naš narod iz zgodovine, zemljepisja in ročnosti.

Kaj mar našemu narodu letnice! .. Narod hoče zvedeti, kaj, kako in zakaj. Kulturne strani zgodovine hoče naš narod. In najbolj ga zanimajo domači junaki, ki so že pozabljeni ali pa še kvečjemu strašijo tuintam v obliki medlih pripovedk in pravljic. Z ozirom na vse to čaka pridnega delavca obilica dela. Tudi zemljepisja si ne želi naš narod v naštevavanju mej in števil. Naš narod si želi zemljepisja v obliki kulturnih obrisov. Dajmo mu jih! Zakaj s tem mu bomo pokazali, da domovina ni tako ubožna, kakor se nam dozdeva. Dokazali mu bomo, da je domovina bogatejša nego marsikak del tujine, ki o nji lažejo brezvestni agentje, da se po njih cedi blagost. Da, cedi se, a ne blagost, temveč beda.

Kar se pa tiče ročnosti, sem zvedel od deda to-le: „Nobenih slik ne gledam rajši nego one v kotu za mizo in pa one na panjih. Zakaj one me spominjajo mladosti, ko sem še letal kot bosopetnik po vasi, in one me spo-

minjajo tudi let, ko smo se zbirali sredi vasi in peli pesmi v tiho, poletno noč. Najrajši nosim domačo obleko iz domačega blaga in v domačem kroju narejeno ter najrajši se spominjam časov, ko nas je naš stari učitelj učil snage in lepega vedenja!“ —

Menim, da k temu ni treba komentarja. Pedagoško naobražen učitelj me bo umel. In samo tem pišem svoje pedagoške črtice.

Slučaji proti šesti zapovedi.

Lansko leto sem poročal v „Učiteljskem Tovarišu“ o nekaterih temnih straneh domačega kroga s posebnim ozirom na šolsko higieno. Spis je zbudil pri pametnih ljudeh precej opravičene pozornosti, pri nerazsodnih občanah pa je bil vrlodošlo agitacijsko sredstvo proti moji osebi.

Tudi letos sem zadel z neko preiskavo v sršenovo gnezdo. Nisem mislil o nji poročati, ker zadeva pravzaprav ne sodi v javnost, a moram, ker se razširjajo po zaslugi gotovih, meni sovražnih krogov po občini in tudi preko njenih mej o preiskavi — gorostasne nerresnice.

Nekega dne sta prišla v šolo deček in deklica pol ure prepozno. Dognal sem, da sta bila v gozdu in spolno občevala, v kolikor se more o takih grehih govoriti pri devetletnih otrokih. Izdala sta mi še druge.

Zatožene sem na štiri oči izpraševal, kako in kaj, in sicer delikatno, kolikor je bilo mogoče, da pozvem resnico. In zvedel sem stvari, da sem strmel.

Moja misel je bila predložiti preiskana fakta lokalni učiteljski konferenci v pretres in nato tajno opozoriti posamezne starše prizadetih otrok na eventualne pregreške.

Slepa ljubezen nekaterih roditeljev pa mi je takorekoč prekrizala načrte, napravljene iz najčistejšega človekoljubja.

Par mater je s silo pozvedelo od svojih otrok, o čem sem jih izpraševal v šoli. „Ubijem te, če si res tako delal, raztržem te! Pri-sežem, da moj otrok ni tak!“ itd. se je glasilo po hišah.

Kratkovidne matere so dosegle svoj namen — otroci so vse utajili. In šle so s svojimi angelčki k predsedništvu krajnega šolskega sveta, da se pritožijo proti pohujševalu mladine. Tam so jih ljubeznivo sprejeli: župan je dal na razpolago občinsko pisarno, predsednik pa je v pričo vseh prizadetih staršev, ozir. otrok zaslíševal posamezne slučaje. Pozvedovalo se pa ni toliko „Kaj si storil“, ampak „Kaj te je vprašal učitelj?“

Sporočil sem vso stvar k. kr. okrajnemu šolskemu svetu, in prišel je g. e. kr. okrajni šolski nadzornik, da preišče slučaje. Čisto umljivo je, da mu terorizirani otroci niso priznali tudi enega pregreška.

Zdaj pa nekoliko nasvetov:

I.) Slučajev kontra šesti zapovedi če le moreš, ne preiskuj, kakor jih najbrže nikdar več tudi jaz ne bom.

II.) Če si pa praktičen idealist in ti žilica ne da miru, pa ne izprašuj nikdar sam, temveč imej v bližini tovariša ali kako drugo zanesljivo osebo, tako da je ne bo opazil prizadeti otrok. Vsa stavljena vprašanja od tvoje strani in otrokov odgovori, oziroma izpovedbe naj se takoj napišejo. Le tako boš mogel uspešno zagovarjati svoj postopek, in če ti bo delala neznanske preglavice slepa ljubezen slepih staršev.

Silvester.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta!“

Vesti iz Istre.

V odgovor na dopis, priobčen pod tem naslovom v 23. šte. „Učit. Tov.“ naznanjam, da sem dobil 7. t. m. ob 4^{1/2}. popoldne sledečo brzojavko: „Minister brzojavlja, šolska postava potrjena. — Mandić.“ S tem mislim, da je podan odgovor na prvi oddelek dopisa.

Kar je zaradi odgovora na drugi oddelek, kjer dopisnik vpraša: „Kaj pa mi? Ali jih ne bomo posnemali!“ je pokazal dopisnik, da se že več kot eno leto ni udeležil nobenega zborovanja našega društva in da se ni zanimal za društveno zborovanje, niti toliko, da bi povprašal kakega tovariša, kaj se je razpravljalo pri društvenih zborovanjih. Nadejam se in sodim po njegovih besedah, da prihodnjih

zborovanj ne bo zamujal in videl bo, da nam ni potreba v tem oziru posnemati italijanskih kolegov. Toliko v naznanilo za sedaj. Na snidenje pri prihodnjem zborovanju!

A. Urbančič,
predsednik „Slov. učit. društva“.

Ljudske šole v Novem Jorku.

Novi Jork, 20. maja 1908.

Evropejec, ki je prebil dlje časa v Združenih državah severne Amerike ter imel priložnost spoznati temeljito uredbo države, mora priznati, da je doživel veliko razčaranje. Res je: marsikateremu popotniku, ki obišče Ameriko samo zaradi zabave, se dozdeva marsikatera stvar, ki jo ondi vidi, ako ne zlata, tako vsaj vredna občudovanja, vendar potem, ko jo presodi temeljito, pa se pokaže, da je to le — iluzija. Namesto svobode, kakršno predstavlja Amerika v domišljiji, dobimo ondi neomejeno vsevlado denarja, da ne izvezamo malone vse-mogoče korupcije, ki se je polastila celo stanu sodnikov in vsega sistema postavnega postopaja. Brezčutnost naroda je preobrazila splošno volilno pravico v mrtvo formulo; korupcija in nepoštenost vladata v vseh panogah javnega življenja in marsikateri župan ali občinski svetnik bi se ne odtegnil usodi župana iz San Fraciska — ki je bil obsojen pred nedavnim časom v širiletno ječo — ko bi se samo dobil v mestu pravnik, ki bi se drznil vložiti tožbo.

Nad to ubožstvo javnega življenja se more povzpeti samo ena reč, namreč ljudska šola. Zaradi sprejetega načela se peča država z vzgojo širokih mas naroda samo toliko, da se briga za vzdrževanje šol, ki bi imele nekakšno nalogo ljudskih in strokovnih šol; v poslednjem času pa se je jela brigati tudi za uredbo srednjih šol, ki so nekako slične našim nižjim srednjim šolam. Višje šole (Colleges in Universities) so pa večinoma privatni zavodi, ki imajo pravico javnosti. Šole, ki se vzdržujejo na stroške občin, so dobro založene z vsem potrebnim; učitelji imajo lepe dohodke, in predstojniki občin ne štedijo ne s trudom niti s stroški, samo da napravijo iz njih vzgojevalne zavode prve vrste. Resnica: šolski zavodi so različni v raznih državah, splošno pa je uvedba šol povsod enaka. Posebne ljudske šole v Novem Jorku osnovane v največjem in najboljšem bogatem mestu države, ne predstavljajo zgolj le nekaj ideal ameriških ljudskih šol, marveč nam obenem dajo zmožnost, da spoznamo, za koliko se kosmopolitiški značaj obljudenja ozira na vprašanje vzgoje ljudi.

Meščanske šole v Novem Jorku so naslednje: I. „Public Schools“ (ljudske in strokovne šole), II. „High Schools“ (nižje gimnazije in realke), III. „Evening Schools“ (večerne šole).

Prisilno šolsko obiskovanje, ki mora biti strogo izvršeno, povzroča, da je šolsko obiskovanje dovolj dobro; v poslednjem letu je namreč obiskovalo šolo 700.000 otrok.

„Public School“ je po svoji uredbi nekakšna naša ljudska šola, ki ima osem razredov, katere mora učenec (ozir. učenka) končati, ako hočejo priti v kak višji učni zavod. Da se sposobnim učencem omogoči prehod v srednje šole nekoliko poprej, se je izdala naredba, na podlagi katere zamore učenec, ki se dobro uči, kak razred preskočiti. Torej se dogaja, dasiravno ne preveč pogostoma, da učenec zapusti ljudsko šolo že po končanem 12 (namesto 14) letu svoje starosti. V nižjih razredih poučujejo učiteljice, v višjih pa učitelji. Pouk v šoli se opira v vsakem oziru na najnovejšo nazore in napreduje z duhom časa. Podobno kakor v naših ljudskih in strokovnih šolah se deli ondi pouk o raznih panogah znanosti, močno pa se jemlje ozir na to, da pridobi učenec potrebno spretnost v izražanju svojih misli. V to svrhu so uvedene v nižjih razredih posebne ure, odločene za vaje v govoru in razgovoru. Mladi državljani se seznanja dovolj zgodaj s poglobitimi osnovami državnih zakonov, s katerimi se mora seznaniti, da ima, ko zavzame vboščo kakšno stališče, svoje jasne nazore, kar se tiče sistema, uprave in administracije države. Navzlic veliki verski vnemi ameriškega prebivalstva se vendar veronauk ne poučuje v šolah; bržkone ga ni mesta na svetu, ki bi imelo toliko cerkvá raznih veroizpovedanj, kakor Novi Jork, a vendar država

Dalje v prilogi.